

ΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ*

Υπό ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δημοσιονομική Ἀρχὴ εἶναι μία Δημοσία Ἀρχὴ συνήθως τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ἡ ὁποία ἀσκει τὰς κατὰ τὸ Σύνταγμα δημοσιονομικὰς ἐξουσίας καὶ τὰς κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν δημοσιονομικὰς ἀρμοδιότητας.

Ἡ Δημοσιονομικὴ αὕτη Ἀρχή, εἰς χώρας τινὰς, ὡς ἡ Ἑλλάς, ἀσκεῖ καὶ νομισματικὰς ἐξουσίας, διὰ τῆς θέσεως εἰς κυκλοφορίαν κερμάτων καὶ ἄλλων μορφῶν δημοσιονομικοῦ χρήματος, ἀποτελούντων μέσα πληρωμῆς καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως, ἐπιβλέψεως καὶ ἐλέγχου ἐπὶ τῆς μὴ Κρατικῆς, Νομισματικῆς Ἀρχῆς (Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς).

Ἡ Δημοσιονομικὴ αὕτη Ἀρχή, εἰς ὅλας τὰς χώρας ἀντιπροσωπεύει γενικῶς τὸν Fiscus. Εἰς τὴν Ἑλλάδα Δημοσιονομικὴ Ἀρχὴ εἶναι τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν.

Νομισματικὴ Ἀρχὴ εἶναι, ἡ Ἀρχὴ ἡ ὁποία ἀσκει τὰς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ νομίμου χρήματος. Εἶναι ἡ Ἀρχή, ἡ ὁποία θέτει εἰς κυκλοφορίαν τὸ νόμιμον χρήμα ὑπὸ τὴν σημερινήν του μορφήν, τῶν τραπεζογραμματίων, καὶ ἡ ὁποία ἐποπτεῖ τὴν παρά τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, δημοσίου καὶ ιδιωτικοῦ δικαίου, κυκλοφορίαν τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος.

Ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν τούτων μέσων ὑπάρχουν καὶ τινες ἄλλοι τίτλοι, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν χρηματικὴν λειτουργίαν, ὡς εἶναι τὰ διάφορα γραμμάτια τοῦ Θεσαυροφυλακίου, τὰ φορολογικὰ γραμμάτια καὶ ἄλλοι βραχυπρόθεσμοι τίτλοι δημοσίου χρέους. Τὰ μέσα ταῦτα πληρωμῆς τίθενται εἰς κυκλοφορίαν εἴτε παρά τινος Κρατικῆς Ἀρχῆς εἴτε παρά τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τὰς ἐξουσίας τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἀσκοῦν τὸ Κράτος, διὰ τῆς Δημοσιονομικῆς Ἀρχῆς, καὶ ἡ Ἐκδοτικὴ (ἢ Κεντρικὴ) Τράπεζα.

* Ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐταιρίαν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν (23 Μαρτίου 1962).

Κατὰ ταῦτα, ἡ μὲν Κεντρικὴ Τράπεζα, κατὰ κύριον λόγον καὶ κατὰ κυρίαν ἀρμοδιότητα, τὸ δὲ Κράτος κατὰ δευτερεύοντα λόγον ἢ καθ' ὑποκατάστασιν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ἀσκοῦν νομισματικὰς λειτουργίας καὶ ἀποτελοῦν Νομισματικὰς Ἀρχάς.

Καὶ εἰς τὰς χώρας, ἔνθα ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα ἔχει ἐθνικοποιηθῆ, Νομισματικὴ Ἀρχὴ εἶναι ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα. Εἰς τὰς ὀλοκληρωτικὰς Χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα ἔχει κρατικοποιηθῆ, Νομισματικὴ Ἀρχὴ δύναται νὰ εἶναι τυπικῶς ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα οὐσιαστικῶς δὲ μὴ εἶναι τὸ Κράτος, ἀφοῦ ἡ Τράπεζα ἀποτελεῖ δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Λόγῳ συνεπῶς τῆς ἀναμειξεως, εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ χρήματος, δύο Ἀρχῶν, τῆς Δημοσιονομικῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, δημιουργοῦνται ἀμοιβαῖαι σχέσεις μεταξύ τούτων, τὰς ὁποίας θὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τὴν μελέτην μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, ΑΙ ΟΠΟΙΑΙ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Ἡ Δημοσιονομικὴ Ἀρχὴ ἀντεπροσωπεύετο ἄλλοτε ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, τὸν Μονάρχην ἢ τὸν Ἡγεμόνα, σήμερον δὲ ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸ Κράτος. Ἡ Νομισματικὴ Ἀρχὴ συνδέεται μὲ τὴν ιστορικὴν διαδοχικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς φύσεως τοῦ νομίσματος. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα τὸ νόμισμα ἐθεωρεῖτο λειτουργήμα τῆς Πολιτείας. Ἡ Πολιτεία, ὡς Νομισματικὴ Ἀρχὴ, εἶχεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, ἡ ὁποία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἦτο αὐθαίρετος. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα, τοῦ Μονάρχου ἢ τοῦ Ἡγεμόνος συγκεντροῦντος, ὁμοῦ μὲ ὅλας τὰς λοιπὰς ἐξουσίας, τὴν ἐξουσίαν τοῦ *Fiscus* καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς. Εἶχομεν συνεπῶς σύγχυσιν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον τῶν δύο Ἀρχῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπέβαιεν εἰς βᾶρος τοῦ Νομισματικοῦ συστήματος καὶ τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Ἡ τοιαύτη ἀπόλυτος ἐξουσία τοῦ Μονάρχου συνεχίσθη καὶ μετὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι χρόνον, μέχρι τοῦ τέλους περίπου τοῦ 17ου αἰῶνος, ὅτε ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται αἱ πρῶται Ἐκδοτικαὶ Τράπεζαι, ὡς πιστωτικὰ ἰδρύματα θέτοντα εἰς κυκλοφορίαν νόμιμον χρῆμα, ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν τραπεζογραμματίων.

Τόση ἦτο ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία τοῦ Μονάρχου ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ὥστε ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου τῆς Ρωσίας ἐσυνήθιζον νὰ λέγουν διὰ

τὸ νόμισμα « Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει ἀξίαν διὰ τὸ νόμισμα δὲν εἶναι ἡ περιεκτικότης αὐτοῦ εἰς εὐγενές μέταλλον, ἀλλὰ ἡ προτομή τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκτιμῶμεν δὲν εἶναι τὸ μέταλλον ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Αὐτοκράτορος».

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν πρώτων Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 17ου αἰῶνος, ἤρχισεν ἡ κυκλοφορία τοῦ νομίσματος νὰ γενικεύεται ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ τραπεζογραμματίου τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν νόμισμα τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ἐτίθεντο εἰς κυκλοφορίαν παρὰ τῶν αὐτῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν.

Αἱ Ἐκδοτικαὶ Τράπεζαι ἦσαν εἰς τὴν ἀρχὴν καθαρῶς ἰδιωτικὰ ἰδρύματα ἔκτος ἐλαχιστοτάτων ἐξαιρέσεων, ἡ δὲ ἔκδοσις καὶ κυκλοφορία τῶν τραπεζογραμματίων ἔθεωρεῖτο ὡς μία συνήθης τραπεζικὴ ἐργασία. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς μίαν Χώραν πλεῖστα τραπεζικὰ ἰδρύματα ἠδύναντο νὰ θέτουν εἰς κυκλοφορίαν τραπεζογραμμάτια, δοκιμάζοντα οὕτω τὴν τύχην των. Ἀφ' ὅτου ὁμως οἱ κομισταὶ τῶν τραπεζογραμματίων τῆς πρώτης κατ' ἀρχαιότητα, Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς τῆς Σουηδίας, Risksbank (1656), δὲν ἐδέχοντο εἰς τὰς συναλλαγὰς των μεταλλικὰ νομίσματα, λόγω τῆς δυσχρησίας αὐτῶν καὶ προετίμων τὰ τραπεζογραμμάτια, ἀπὸ τότε τὸ τραπεζογραμμάτιον ἤρχισε νὰ προσλαμβάνη τὴν μορφήν νομίμου χρήματος. Ἐκτοτε ἤρχισαν νὰ διαμορφώνωνται νέαι ἀντιλήψεις περὶ χρήματος καὶ περὶ τῆς νέας μορφῆς τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς, τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην Νομισματικὴ Ἀρχὴ ἤρχισε νὰ καθίσταται ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα, ἡ ὁποία, ἐναντι οἰκονομικῶν ἀνταλλαγμάτων πρὸς τὸ Κράτος, ἀπέκτα τὴν ἐξουσίαν τοῦ νομισματικοῦ συστήματος.

Τὸ τραπεζογραμμάτιον καθίσταται σὺν τῷ χρόνῳ ἀντιπροσωπευτικὸν καὶ πιστωτικὸν (fiduciaire).

Ἡ νομισματικὴ μορφή τοῦ τραπεζογραμματίου ἐπεβλήθη ὀριστικῶς διὰ τῆς κατὰ τὸ 1694 ἰδρυθείσης Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν πρώτην Κεντρικὴν Τράπεζαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισε νὰ χειραφετῆται τὸ νόμισμα ἀπὸ τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, τοῦ Κράτους-ἄρπαξ (fiscus = bagax), ὡς συνηθίζετο νὰ λέγεται. Πάντως, μόλις τῷ 1834, τὰ τραπεζογραμμάτια τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας ἔθεωρήθησαν, διὰ νόμου, νόμιμα μέσα πληρωμῆς, τῷ δὲ 1844 διεμορφώθη τὸ ἀγγλικὸν ἐκδοτικὸν σύστημα ὑπὸ τοῦ Peel.

Ἐφ' ὅσον, σὺν τῷ χρόνῳ, ἡ ἔκδοσις τραπεζογραμματίων ἤρχισε νὰ θεωρῆται γενικῶς εἰς ὅλας τὰς χώρας κυκλοφορία νομίμου χρήματος, ἡ ἔκδοσις τραπεζογραμματίων παρ' ἐνὸς ἰδιωτικοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος ἤρχισε νὰ τίθεται ἐντὸς ὠρισμένων νομικῶν πλαισίων.

Τὸ Κράτος, ἀπὸ ἀπόλυτος Νομισματικὴ Ἀρχὴ, ὡς ἦτο πρὸ τῆς ἐμφάνισης τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, περιορίζεται πλέον εἰς τὴν ἄσκησιν μιᾶς

έποπτείας επί τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἢ τὴν κυρίαν Νομισματικὴν Ἀρχήν.

Ἡ κατάσταση αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ αἰῶνας περίπου.

Σήμερον τὸ νομισματικὸν σύστημα τελεῖ ὑπὸ τὸν πλήρη ἔλεγχον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν πλήρη ἐξουσίαν τοῦ Κράτους, ἡ δὲ Κεντρικὴ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα ἀποτελεῖ τὴν Νομισματικὴν Ἀρχήν, τὴν ἐποπτευομένην παρὰ τῆς Δημοσιονομικῆς ἢ ἄλλης τινὸς Δημοσίας Ἀρχῆς. Ὁ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀσκούμενος ἔλεγχος τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ὡς Νομισματικῆς Ἀρχῆς, ἄλλοτε εἶναι ἀπόλυτος ἄλλοτε οὐσιαστικός, ἄλλοτε τυπικός, ἄλλοτε δὲ ἐλαστικώτερος καὶ χαλαρώτερος. Ὡς ἐκ τούτου ἄλλοτε οὐσιαστικῶς Νομισματικὴ Ἀρχὴ εἶναι τὸ Κράτος (ἢ Δημοσιονομικὴ Ἀρχή), (τοῦτο δὲ συμβαίνει ὄχι μόνον εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ Κράτη ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ μὴ τοιαῦτα Κράτη), ἄλλοτε δὲ ἡ Νομισματικὴ Ἀρχὴ εἶναι εἴτε μόνη ἢ Κεντρικὴ Τράπεζα, εἴτε αὕτη ὁμοῦ μετὰ τοῦ Κράτους, πάντοτε δὲ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κράτους. Ἐκ τῶν λόγων τούτων δημιουργοῦνται ἀμοιβαῖαι σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Ἀρχῶν, πηγάζουσαι ἐκ τῆς κυκλοφορίας τοῦ νομίμου χρήματος καὶ ἐκ τῆς ρυθμίσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος καὶ τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς.

Αἱ ἀμοιβαῖαι αὗται σχέσεις μεταξὺ τῆς Δημοσιονομικῆς καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς πηγάζουν κατὰ βάσιν : 1) ἐκ τῆς νομισματικῆς φύσεως τοῦ τραπεζογραμματίου, 2) ἐκ τοῦ δημοσίου λειτουργήματος τοῦ συνδεομένου μετὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ μόνον κύριον μέσον πληρωμῆς (νόμιμον χρῆμα), 3) ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους παραχωρουμένου προνομίου τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων εἰς μίαν συνήθως Κεντρικὴν Τράπεζαν, 4) ἐκ τῆς μορφῆς τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ὡς Ταμίου καὶ Τραπεζίτου τοῦ Κράτους καὶ τῶν Δημοσίων Ὄργανισμῶν, 5) ὡς ἰδιωτικῆς, ἡμικρατικῆς ἢ Κρατικῆς τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, 6) ὡς τραπεζικοῦ ἰδρύματος ἀσκούντος δημόσιον λειτουργήμα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀσκούντος ἔλεγχον καὶ ἐποπτεῖαν ἐφ' ὀλοκληροῦ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, ἥτοι ἐπὶ τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα κυκλοφοροῦν τὸ τραπεζικὸν χρῆμα, καὶ τέλος, 7) ὡς ἰδρύματος διατηροῦντος τὴν διεθνή ρευστότητα καὶ ὡς μέλους τῶν διεθνῶν νομισματικῶν καὶ πιστωτικῶν Ὄργανισμῶν κλπ.

Τρεῖς κυρίως τύπους σχέσεων Κράτους καὶ Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς ἔχομεν, ἥτοι τὸν τύπον τῆς ὑποτελοῦς, τὸν τύπον τῆς μετὰ τοῦ Κράτους συνεργαζομένης καὶ τὸν τύπον τῆς αὐτοτελοῦς Τραπεζῆς. Ἐκαστος τύπος δημιουργεῖ ἰδίαις σχέσεις. Τοῦτο ὁμως δὲν εἶναι καὶ ἀπόλυτον.

Αἱ ἀμοιβαῖαι αὗται σχέσεις χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν βασικὸν ρόλον τῆς συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοηθείας, μεταξὺ Κράτους καὶ Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνταγωνισμοῦ ἢ ὑπεροχῆς τοῦ Κράτους ἐναντι τῆς Τραπεζῆς ὡς ἀσκούντος *imperium* ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς.

Ἐχομεν συνεπῶς τρεῖς μορφάς ἀμοιβαίων σχέσεων :

- α) τὴν μορφήν τῆς ἀσκήσεως imperium τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς,
- β) τὴν μορφήν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ Κράτους καὶ Τραπεζῆς, καὶ
- γ) τὴν πλέον συνήθη μορφήν τῆς συνεργασίας μεταξύ Κράτους καὶ Τραπεζῆς.

Ἡ ἀσκησις imperium τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς ἐκδηλοῦται συνήθως ἐπὶ τῶν ἐξῆς περιπτώσεων :

- 1) ἐπὶ τῶν ὄρων παραχωρήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου,
- 2) ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς μορφῆς τῆς ἐπιβλέψεως καὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς Τραπεζῆς ἐκ μέρους τοῦ Κράτους,
- 3) ἐπὶ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Κράτους εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς,
- 4) ἐπὶ τῆς κυριότητος τοῦ κεφαλαίου τῆς Τραπεζῆς καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου διανομῆς τῶν κερδῶν (μεταξὺ Κράτους καὶ Τραπεζῆς) καὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Κράτους εἰς τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς,
- 5) ἐπὶ τῶν λοιπῶν οἰκονομικῶν σχέσεων Τραπεζῆς καὶ Κράτους,
- 6) ἐπὶ τῆς ἐνεργείας παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῶν ταμειακῶν καὶ οἰκονομικῶν δΟΣΟΛΗΨΙῶΝ τοῦ Κράτους τῶν Δημοσίων Ὀργανισμῶν,
- 7) ἐπὶ τῆς ἐθνικοποιήσεως καὶ κρατικοποιήσεως τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς,
- 8) ἐπὶ τῆς παρὰ τοῦ Κράτους παραχωρήσεως, εἰς τὴν Τράπεζαν φορολογικῶν καὶ ἄλλων ἀπαλλαγῶν καὶ προνομίων,
- 9) ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἐκτάσεως καὶ εἵδους τοῦ καλύμματος καὶ τῆς κυριότητος τῆς ὑπεραξίας τῶν εἰς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα καλυμμάτων τῆς Τραπεζῆς,

Κατωτέρω ἀναπτύσσομεν τὰς ἀμοιβαίας ταύτας σχέσεις Κράτους καὶ Κεντρικῆς ὅπως ὑφίστανται σήμερον εἰς τὰς διαφόρους χώρας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Κ Ε Φ Α Δ Δ Ι Ο Ν Β'

ΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΑΙ ΠΗΖΑΖΟΥΣΑΙ ΕΚ ΤΟΥ IMPERIUM ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς παραχωρήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου.

Τὸ Κράτος, κατὰ τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ κατὰ τὴν ἐκάστοτε ἀνανέωσιν τούτου, εὕρισκει εὐκαιρίαν νὰ ἀσκήῃ μίαν πίεσιν ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν παραχώρησιν, εἰς τοῦτο.

περισσότερων διοικητικῶν δικαιωμάτων καὶ οικονομικῶν ὠφελημάτων. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας τὸ Κράτος ζητεῖ ἀπὸ τὴν Τράπεζαν δάνεια, προκαταβολάς, παράτασιν τῆς ἐξοφλήσεως τῶν παρ' αὐτῆς χορηγηθέντων δανείων, παγιοποιήσιν ἢ ἀπόσβεσιν τούτων, συμμετοχὴν του εἰς τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς, ἐκχώρησιν τμήματος τοῦ Κεφαλαίου αὐτοῦ εἰς τὸ Κράτος ἢ εἰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις ἢ δημοσίους ὀργανισμούς, φορολογίαν τῶν ἐκδιδομένων τραπεζογραμματίων, ἢ τῶν πέραν ὀρισμένου ὀρίου ἐκδιδομένων τοιούτων τραπεζογραμματίων, κλπ. δικαιώματα.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁλόκληρον τὸ πρῶτον ἰδρυτικὸν Κεφάλαιον τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὴν ἴδρυσιν ταύτης, ἐκ Λιρῶν 1.200.000 ἀπετέλεσε δάνειον τοῦ ὀμίλου κεφαλαιούχων - ἰδρυτῶν τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ Κράτος.

Ἐπίσης τὸ Κράτος, εἰς τινὰς περιπτώσεις, κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῶν πρώτων τούτων Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, εἰσέφερεν ὁλόκληρον τὸ Κεφάλαιον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεψε τὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἴδρυσιν τῆς Τραπεζῆς ὡς Κρατικῆς, ὡς συνέβη μὲ τὴν πρώτην Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν τοῦ κόσμου, τὴν Risksbank τῆς Σουηδίας, τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ρωσικὴν Τράπεζαν καὶ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Βουλγαρίας.

Τὸ Κράτος ἀντιστοίχως δύναται νὰ παραχωρῇ εἰς τὴν Τράπεζαν περισσότερα δικαιώματα, ἢτοι διαφόρους ἀπαλλαγὰς ἢ ἀτελείας, οικονομικῆς, δημοσιονομικῆς ἢ διοικητικῆς φύσεως.

Ἐκ τῆς ἱστορικῆς διαμορφώσεως καὶ ἐξελιξέως τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν καὶ τῆς δημιουργίας καὶ παραχωρήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, εἰς μίαν χώραν, εἰς ἣν ἐν ἡ πλείωτερα πιστωτικὰ ἰδρύματα, ἔχοντα ὡς ἀποκλειστικὴν ἢ μίαν ἀποστολὴν τὴν ἐκδοσιν τραπεζογραμματίων ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον οικονομικῆς συναλλαγῆς μεταξύ Κράτους καὶ Ἐκδοτικοῦ ἰδρύματος.

Ἡ χειραφέτησις τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν ἀπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ κυριαρχίαν τοῦ Κράτους ἐγένετο σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ ἀφοῦ αἱ Τράπεζαι ἐπλήρωσαν εἰς τὸ Κράτος τὸ τίμημα τῆς χειραφετήσεώς των.

Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῶν δύο τούτων Ἀρχῶν, ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων ὑπεστηρίχθη παλαιότερον, ὑπὸ τινων συγγραφέων (Shaw), ὅτι τὸ Κράτος δέον νὰ ἐκδίδῃ τὰ τραπεζογραμμάτια καὶ ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα νὰ κυκλοφορῇ ταῦτα, διότι τὸ Κράτος μόνον δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν ἀνεξέλεγκτον, αὐτόματον καὶ αὐτορρυθμιζομένην, νομισματικὴν κυκλοφορίαν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἰσχύει μερικῶς εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Τὸ Κράτος εἰς χώρας τινὰς προτιμᾷ νὰ ἔχῃ ἰδίαν νομισματικὴν κυκλοφορίαν, διὰ τῆς κυκλοφορίας τῶν κερμάτων καὶ νὰ ρυθμίξῃ τὴν κυκλοφορίαν τῶν τραπεζογραμματίων. Τὸ Κράτος, εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, αὐτοδεσμεύεται εἰς τὴν ἐπέμβασίν του ἐπὶ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, εἴτε διὰ Νόμου, εἴτε ἐκ τῆς παραδόσεως.

2. Ἐπὶ τῶν σχέσεων, τῶν ἀφορῶσάν τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐπίβλεψιν καὶ τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος - Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἡ κρατικὴ ἐποπτεία ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἀφορᾷ τὴν παρακολούθησιν τῆς παρ' αὐτῆς τηρήσεως τῶν νόμων καὶ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς.

Τὸ ζήτημα τοῦτο δημιουργεῖ δύο μορφὰς σχέσεων ἔναντι τῆς Τραπεζῆς, ἥτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν σχέσιν Προϊσταμένου (τοῦ Κράτους) ἔναντι τῆς ὑφισταμένης Ἀρχῆς (Τραπεζῆς), ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν σχέσιν τοῦ συνυπευθύνου τοῦ Κράτους ἔναντι τῆς Τραπεζῆς, διὰ τὴν παρ' αὐτῆς ἀσκήσιν τοῦ λειτουργήματος τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας. Ἡ κρατικὴ ἐπίβλεψις ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς δύναται νὰ εἶναι τυπικὴ ἢ οὐσιαστικὴ, χαλαρὰ ἢ σοβαρὰ, φθάνουσα μέχρι τῆς πλήρους ὑποτελείας τῆς Τραπεζῆς ἔναντι τοῦ Κράτους.

Ἐπὶ τῆς ἐξουσίας ταύτης, διὰ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἐποπτείαν τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, τὸ Κράτος ἔχει ἄλλοτε περισσότερα, ἄλλοτε ὀλιγώτερα δικαιώματα.

Τὸ Κράτος δύναται νὰ ἀσκῆ ἐπίβλεψιν καὶ ἔλεγχον ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς, εἴτε ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, εἴτε διὰ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, εἴτε δι' ἑτέρων ὀργάνων, ἀτομικῶν ἢ συλλογικῶν.

Ἡ Φινλανδία παρέχει παράδειγμα ἰδιαιτέρας ὀργανώσεως. Οὕτως, ὑπάρχουν εἰς τὴν Χώραν ταύτην δύο Σώματα ἐπιβλέψεως, τῶν ὁποίων αἱ ἀρμοδιότητες εἶναι στενῶς συνδεδεμένα.

Τὰ Σώματα ταῦτα διορίζονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὸ μὲν ἓν τὸ Κοινοβούλιον, τὸ δὲ ἕτερον τὴν Κυβέρνησιν. Ἐν τούτοις, πολλὰ Μέλη τῶν δύο Σωμάτων εἶναι Μέλη τῆς Κυβερνήσεως.

Συγγενὲς σύστημα ἰσχύει καὶ εἰς τὴν Σουηδίαν, ἔνθα ἡ Τράπεζα τῆς Σουηδίας εἶναι ὄργανον τοῦ Κοινοβουλίου.

Ὁ θεσμὸς τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου ἰσχύει εἰς πλείστας χώρας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοιοῦτος Ἐπίτροπος ὑπῆρχε παρὰ τῇ παλαιᾷ Reichsbank, ἦτο δὲ οὗτος ἀνώτατος κρατικὸς λειτουργός, διοριζόμενος παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἦτο μέλος τῆς παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἐπιτροπείας. Μέλη ταύτης ἦτο καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῶν Ὑπουργείων Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ἐκτὸς τοῦ Ἐπιτρόπου τούτου ὑπῆρχε καὶ ὁ Ἐπόπτης ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων.

Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος ὑφίσταται καὶ σήμερον παρὰ τῇ Κεντρικῇ Τραπεζῇ τῆς Αὐστρίας, μετὰ δικαιώματος συμβουλευτικῆς ψήφου εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις, ἀσχῶν νεο εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου.

Εἰς τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν τῆς Αὐστραλίας ὑπάρχει ὁ Γενικὸς Ἐλεγκτής, ὁ ὁποῖος ἐπιθεωρεῖ καὶ ἐλέγχει τὰς ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς. Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν τοῦ Βελγίου, διο-

ριζόμενος παρά του Βασιλέως, με δικαίωμα veto. Εἰς τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν τῆς Δανίας ὑπάρχει ὁ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος, προεδρεύων τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου τῶν Διευθυντῶν. Οὗτος διορίζει καθ' ἕναστος ἔτος δύο ὀρκωτοὺς Λογιστάς, διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν ἐνιαίων λογαριασμῶν τῆς Τραπεζῆς.

Ὁμοίως Βασιλικὸς Ἐπίτροπος ὑπάρχει εἰς τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν τῶν Κάτω Χωρῶν, δικαιούμενος νὰ παρίσταται εἰς ὅλας τὰς συνελεύσεις τῶν μετόχων καὶ τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου, καθὼς καὶ τῶν κοινῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἐποπτικοῦ καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου με συμβουλευτικὰ δικαιώματα.

Εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας δὲν ὑπάρχει Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα (ἄρθρ. 47 Κασταστατικοῦ) ὑπάρχει Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος παρά τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, διοριζόμενος ἐπὶ δετεῖ θητεία, διὰ Διατάγματος τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν με βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Κράτους παρά τῷ Ἐλεγκτικῷ Συνεδρίῳ. Ἐν περιπτώσει μὴ διορισμοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου καθήκοντα Ἐπιτρόπου δύνανται νὰ ἀναλάβῃ ὁ Ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

Εἰς ἄλλας Χώρας, ἐνθα δὲν ἰσχύει ὁ θεσμὸς τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, δικαιώματα ἐπιβλέψεως καὶ ἑλέγχου ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς ἔχει ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Δημοσιονομικῆς Ἀρχῆς.

Εἰς τὴν Αὐστραλίαν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Αἱ ἐργασίαι τῆς Τραπεζῆς κανονίζονται ἀπὸ κοινοῦ, μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ καὶ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν.

Εἰς τὸ Βέλγιον, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει δικαίωμα ἑλέγχου ὄλων τῶν ἐργασιῶν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, παρ' ὄλον ὅτι ὑπάρχει Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος. Εἰς τὴν Σουηδίαν ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου, Βιομηχανίας καὶ Ναυτιλίας εἶναι ὁ αὐτὸς οὗτος ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος.

Εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἰαπωνίας ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει δικαίωμα τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς καὶ ἐνεργεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς, δυνάμενος νὰ διορίζῃ εἰδικὸν Ἐλεγκτὴν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς.

Εἰς τὴν Κρατικὴν Τράπεζαν τῆς Τσεχοσλοβακίας ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Τραπεζῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνώτατος Προϊστάμενος τῆς Τραπεζῆς, διορίζεται παρά τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ἀνώτατον ὄργανον ἐποπτείας τῶν ὁμοσπονδιακῶν ἀποθεματικῶν Τραπεζῶν εἶναι τὸ Ὁμοσπονδιακὸν ἀποθεματικὸν Συμβούλιον.

Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν δὲν ὑπάρχει ἰδιαιτέρα νομοθεσία διὰ τὴν κρατικὴν

έποπτείαν επί τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Καίτοι αὐτὴ ἔχει ἐθνικοποιηθῆ, λειτουργεῖ ὡς ἴδρυμα ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν τὸ Κράτος ἐλέγχει ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Εἰς τὴν Νορβηγίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν ὑπάρχει Ἐποπτικὸν Συμβούλιον ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς. Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ὑπάρχει Συμβούλιον Ἐπιτρόπων.

Εἰς μικρὸν ἀριθμὸν χωρῶν ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν Ν. Ἀφρικανικὴν Ἐνωσιν καὶ τὸν Καναδᾶν.

Εἰς τὴν Ε.Σ.Σ.Δ. ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα ὑπῆγετο ὑπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ἀπὸ τινος ὁμοῦ χρόνου ἀποτελεῖ ἴδιον ἀνεξάρτητον Ἐπιτροπᾶτον. Ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς μετέχει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Εἰς τὰς Κάτω Χώρας ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παρέχη ὁδηγίαν πρὸς τὴν ἐθνικοποιηθεῖσαν Κεντρικὴν Τράπεζαν, ἡ δὲ πολιτικὴ τῆς Τραπεζῆς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν.

Εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν καὶ τὰς πλείστας Κτήσεις (πλὴν Καναδᾶ καὶ Ν. Ἀφρικανικῆς Ἐνώσεως) τὸ Κράτος νομοθετικῶς διατηρεῖ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ἐπίβλεψίν του ὄχι μόνον τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν, ἀλλὰ συνήθως καὶ ὀλόκληρον τὸ τραπεζικὸν σύστημα. Ἡ ἐξουσία αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀσκησιν νομισματικῆς ἐξουσίας, ἥτοι ἐξουσίας ἐπὶ τῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, συνεπῶς καὶ ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος. Ὡς τοιοῦτος ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐμμέσως ἐλέγχει καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἀσκουμένην ἐποπτείαν ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι ὁ ἀνώτατος Προϊστάμενος τῶν Πιστωτικῶν Ἰδρυμάτων δημοσίου δικαίου ὡς εἶναι εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ Ταμεῖον παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων.

Ἡ Τράπεζα τῆς Γαλλίας, καίτοι ἐθνικοποιημένη, δὲν ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Δημοσιονομικῆς διοικήσεως, ἀλλ' ἔχει εὐρείαν αὐτονομίαν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ Τράπεζα εἶναι ὁ ὁδηγὸς τῆς νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς πολιτικῆς. Εἰδικὴ νομοθεσία περὶ κρατικῆς ἐποπτείας τῆς Τραπεζῆς δὲν ὑπάρχει. Τὸ Ὑπουργεῖον παρέχει ὁδηγίαν εἰς τὴν Τράπεζαν κατόπιν γνώμης τοῦ Διοικητοῦ αὐτῆς, τὰς ὁποίας κρίνει ἀναγκαίας διὰ τὸ δημόσιον συμφέρον.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἰταλίας τίθεται, κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1936, ὑπὸ τὴν πλήρη ἐξάρτησιν τῶν δημοσίων ἀρχῶν. Τοῦτο ὁμοῦ δὲν ἐφηρμόθη ποτὲ καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Τραπεζῆς ἐναντι τοῦ Κράτους εἶναι σημαντικὴ. Δὲν ἔχει αὐτὴ ἐθνικοποιηθῆ.

Εἰς τὰς Η.Π.Α. καίτοι τὸ κεφάλαιον τῶν Κεντρικῶν Τραπεζῶν ἀνήκει εἰς τοὺς ἰδιώτας, αἱ Τράπεζαι ἔχουν χαρακτῆρα δημοσίου Ὄργανισμοῦ, στερούμεναι μεγάλης ἐλευθερίας δράσεως. Ἡ συνεργασία τῶν Ὁμοσπονδιακῶν ἀποθεματικῶν Τραπεζῶν μετὰ τῶν Δημοσίων Ἀρχῶν εἶναι ὑποχρεωτική.

3. Ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἡ Τράπεζα, ὡς πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς θεωρεῖται ὅτι ἔχει ἐλευθερίαν δράσεως, ἐφ' ὅσον ἡ δρᾶσις αὕτη εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ Καταστατικὸν τῆς. Ἐν τούτοις τὸ Κράτος εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ χώρας παρέχει εἰς τὴν Τράπεζαν γενικὰς ἢ εἰδικὰς ὁδηγίας καὶ κατευθύνσεις ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας παρ' αὐτῆς πολιτικῆς ὥστε ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Τραπεζῆς νὰ ἐναρμονίζεται.

Ἐν τῇ παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἀσκήσει τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐκδηλοῦται ἐνίοτε διάστασις γνωμῶν, μεταξὺ Τραπεζῆς καὶ Κράτους, ἡ ὅποια ὁδηγεῖ εἴτε εἰς ὑποχώρησιν τοῦ Κράτους, εἴτε εἰς παραίτησιν τῆς Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς.

Ἀπὸ τὴν ἱκανὴν δύναμιν ἀντιστάσεως τῆς Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς ἐξαρτᾶται ὁ βαθμὸς τῆς ὑποχωρήσεως, τοῦ Κράτους ἢ τῆς Τραπεζῆς.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἔλεγεν ὁ Ναπολέων: «Θέλω ἡ Τράπεζα νὰ εὐρίσκειται ἀρκετὰ εἰς χεῖρας τοῦ Κράτους ἀλλὰ ὄχι πάρα πολὺ».

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δύναται νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς καὶ δύναται νὰ ρυθμίζει ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ τὴν νομισματικὴν πολιτικὴν. Οὕτω εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κανονίζει τὸν προεξοφλητικὸν τόκον, τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς ἀνοικτῆς ἀγορᾶς.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Πίστεως. Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν αἱ ἐργασίαι τῶν Τραπεζῶν καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι μέλος καὶ Ἀντιπρόεδρος τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ προεξοφλητικὸς τόκος κανονίζεται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα κανονίζεται ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, κατόπιν εἰσηγήσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν ἡ αὔξησις τοῦ Plafond τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας δύναται νὰ γίνῃ μόνον μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῶν δύο τρίτων τῶν Κυβερνήσεων τῶν Γερμανικῶν Χωρῶν.

Εἰς τὴν Ν. Ζηλανδίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν ὁ νόμος παρέχει εἰς τὸ Ἐθναυτοφύλακτον τὸ δικαίωμα τοῦ καθορίζειν τὴν νομισματικὴν πολιτικὴν καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ Τράπεζα δὲν συμφωνῇ.

4. 'Επί τών σχέσεων του Κράτους, τών άφορωσών τόν τρόπον διορισμού τών μελών της Διοικήσεως της Τραπεζης.

Τό Κράτος εις όλας τās χώρας έχει μίαν έξουσίαν, άλλαχοῦ μὲν εύρυτέραν άλλαχοῦ δὲ στενωτέραν ώς πρὸς τόν διορισμόν τών μελών της Διοικήσεως της Τραπεζης, του Γενικοῦ Συμβουλιου, τών Διευθυντῶν τών Συμβουλιῶν αὐτης και άλλων ὀργάνων ἢ άνωτέρων στελεχῶν της. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον τό Κράτος ἐμμέσως ἐπεμβαίνει εις τήν λειτουργίαν της Τραπεζης.

Τὰ Μέλη της Διοικήσεως της Τραπεζης διορίζονται είτε κατόπιν Κυβερνητικῆς ἐγκρίσεως, είτε παρὰ του 'Ανωτάτου 'Αρχοντος.

Παρά του Προέδρου της Δημοκρατίας διορίζεται ὁ Διοικητής της Κεντρικῆς Τραπεζης εις τήν Φινλανδίαν. Εἰς τήν Σουηδίαν διορίζεται παρὰ του Βασιλέως ὁ εις ἕκ τῶν 6 Διευθυντῶν, οἱ δὲ λοιποὶ διορίζονται παρὰ της Βουλῆς. Ἡ Τράπεζα λειτουργεῖ, εις Σουηδίαν, ὑπὸ τήν ἐγγύησιν της Βουλῆς, ἔναντι της ὁποίας και μόνον εἶναι ὑπεύθυνος αὐτη και ὄχι ἔναντι της Κυβερνήσεως.

Εἰς τήν Τράπεζαν της 'Αγγλίας ὄλοι οἱ Διοικηταί, 'Υποδιοικηταί και οἱ 16 Διευθυνταί, διορίζονται παρὰ του Βασιλέως.

Εἰς τήν Κεντρικὴν Τράπεζαν του Καναδά ὁ 'Υπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν διορίζει τοὺς Διευθυντὰς και μετέχει του Συμβουλιου της Τραπεζης, ἄνευ ψήφου.

Εἰς τήν Γαλλίαν ὁ Διοικητής διορίζεται ὑπὸ του 'Υπουργικοῦ Συμβουλιου.

Εἰς χώρας τινὰς διορίζεται ἡ Διοίκησις της Κεντρικῆς Τραπεζης παρὰ της Κυβερνήσεως, κατόπιν γνώμης της Τραπεζης ταύτης, ἐνῶ εις άλλας χώρας ἄνευ της τοιαύτης γνώμης.

Κατόπιν μόνον γνώμης της Κυβερνήσεως διορίζεται ἡ Διοίκησις της Κεντρικῆς Τραπεζης εις τήν Γαλλίαν, 'Ιαπωνίαν, Βέλγιον, 'Ελβετίαν, Δανίαν, Πορτογαλλίαν, Ν. 'Αφρικὴν, Ν. Ζηλανδίαν, Αὐστραλίαν, 'Αγγλίαν κλπ.

Παρὰ της Κυβερνήσεως, μετὰ γνώμην της Κεντρικῆς Τραπεζης, διορίζεται ἡ Διοίκησις της Τραπεζης εις τās Κάτω Χώρας, εις τήν 'Ελλάδα, τήν 'Ινδίαν. Εἰς τήν 'Ελλάδα διορίζονται ὁ Διοικητής και οἱ δύο 'Υποδιοικηταί παρὰ του 'Υπουργικοῦ Συμβουλιου μετὰ γνώμην της Τραπεζης.

Εἰς τās ΗΠΑ διὰ του Νόμου του 1935, 'Ανωτάτη 'Αρχὴ ἐπὶ του Νομισματικοῦ συστήματος, εἶναι τό Συμβούλιον τῶν Διοικητῶν του 'Ομοσπονδιακοῦ ἀποθεματικοῦ συστήματος, ἀποτελούμενον ἀπὸ 7 μέλη ἐκλεγόμενα παρὰ του Προέδρου της Δημοκρατίας μετὰ σύμφωνον γνώμην της Γερουσίας, διὰ 14 ἔτη, μὲ ἀνανέωσιν ἐνὸς μέλους καθ' ἕκαστον ἔτος. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ὁ Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατὰ τήν διάρκειαν της 4ετοῦς θητείας του, δύναται μόνον μέχρι τεσσάρων ἐκ τῶν μελῶν νὰ ἀντικαταστήσῃ.

Μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἢ τοῦ Κοινοβουλίου συνήθως δὲν διορίζονται εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Εἰς τὴν Δανίαν, ἐν τούτοις οἱ 8 ἐκ τῶν 28 Διευθυντῶν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς πρέπει νὰ εἶναι μέλη τῆς Βουλῆς. Ὁμοίως εἰς τὴν Ἑλβετίαν 5 ἐκ τῶν 25 Διευθυντῶν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς δέον νὰ εἶναι μέλη τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Βουλῆς.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 22 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, δὲν δύνανται νὰ συμμετέχουν εἰς τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς Μέλη τῆς Κυβερνήσεως, Δημόσιοι Ὑπάλληλοι, ἢ Δημοσίων Ἰδρυμάτων ἢ ἐπιχειρήσεων, ὡς καὶ Μέλη τῆς Βουλῆς.

Ἡ σύμπτωσις εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, δὲν κρίνεται σκόπιμος.

5. Ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Κράτους εἰς τὰ κέρδη τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἡ μορφή αὕτη τῶν σχέσεων τοῦ Κράτους καὶ τῆς Τραπεζῆς εἶναι ἀρκετὰ λεπτή. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ Κράτους εἶναι τόσο παλαιὸν ὅσον παλαιὰ εἶναι καὶ ἡ καταγωγή τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, διότι τοῦτο συνδέεται μὲ τὴν γένεσιν τῶν Τραπεζῶν καὶ εἶναι συνέπεια τῆς φύσεως τῶν τραπεζογραμματίων, ὡς νομίμου χρήματος. Τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶναι ὑποκατάστασις τοῦ δικαιώματος τοῦ Κράτους εἰς τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς νομίσματος, τὸ *Seignorage*.

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κράτους εἰς τὰ Κέρδη τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς δὲν ἐνέχει τὸν χαρακτῆρα ἀνταμοιβῆς τοῦ Κράτους διὰ τὴν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς ἀσκήσιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, ἀλλὰ περιορισμοῦ τῶν μερισμάτων τῶν μετόχων, ὥστε ἡ Τράπεζα νὰ μὴ δελεάζεται εἰς τὰ μεγάλα κέρδη καὶ εἰς τὴν διανομὴν μεγάλων μερισμάτων, προβαίνουσα εἰς ξένας πρὸς τὸ λειτούργημα τῆς ἐργασίας.

Τρία κύρια συστήματα συμμετοχῆς τοῦ Κράτους εἰς τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς ὑπάρχουν :

Κατὰ τὸ πρῶτον σύστημα, τὸ τῆς ὀριστικῆς καταβολῆς ὀρισμένου ποσοῦ, τὸ Κράτος δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν κερδῶν τῆς. Κατὰ τὸ δεύτερον σύστημα τῆς ἀναλογικῆς συμμετοχῆς, τὸ Κράτος συμμετέχει ἀναλόγως τῶν κερδῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλέγχει τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς. Τέλος κατὰ τὸ τρίτον σύστημα, ἡ συμμετοχὴ κανονίζεται ἀναλόγως τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι σύστημα ποινῆς καὶ συμμετοχῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἰσχύουν τὸ β' καὶ γ' συστήματα.

Ἐπίσης κατ' ἄλλο σύστημα τὸ μέρος τῶν μετόχων τῆς Τραπεζῆς εἶναι σταθερὸν καὶ τὸ ἐπὶ πλεόν τῶν κερδῶν δίδεται εἰς τὸ Κράτος. Τὸ σύστημα τοῦτο ἰσχύει μικτῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς Ἡ. Πολιτείας. Κατὰ

τὸ β' σύστημα ὑπάρχει ἀνώτατον ὄριον διανομῆς κερδῶν ἀναλόγως ὅμως τῶν αὐξανομένων κερδῶν ἐπιβάλλεται φορολογία προοδευτική. Τοιοῦτον σύστημα ἴσχυεν εἰς τὴν Reichsbank.

Κατὰ ἓν σύστημα, μετὰ τὴν διανομὴν τοῦ πρώτου βασικοῦ μερίσματος εἰς τοὺς μετόχους, τὸ ὑπόλοιπον τῶν κερδῶν διανέμεται μεταξὺ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου, μετόχων καὶ Κράτους.

Τὸ βασικὸν τοῦτο μέρισμα εἰς τὴν Ὁλλανδίαν 3 1/2 ο/ο, εἰς τὸ Βέλγιον Νορβηγίαν, Ν. Ἀφρικὴν κλπ. 6 ο/ο. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ βασικὸν μέρισμα εἶναι 4 ο/ο σὺν 4 ο/ο, ἦτοι 8 ο/ο.

Κατ' ἄλλο σύστημα καταβάλλεται ποσοστὸν 5-20 ο/ο ἐκ τῶν κερδῶν εἰς τοὺς μετόχους, τὸ δὲ ὑπόλοιπον διανέμεται μεταξὺ Κράτους καὶ μετόχων. Τοιοῦτον σύστημα ἰσχύει εἰς Μεξικόν, Χιλήν, Κολομβίαν, Πορτογαλίαν, Ἑλβετίαν, Γιουγκοσλαβίαν κλπ. χώρας.

Σωρευτικὸν σύστημα ὑπάρχει εἰς τὰς Ἡ. Πολιτείας, Γερμανίαν, Ἑλλάδα κλπ. χώρας.

Τὸ Κράτος συμμετέχει εἰς τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς μετὰ τὴν διανομὴν τοῦ βασικοῦ σωρευτικοῦ μερίσματος εἰς τοὺς μετόχους.

Εἰς τὰς Ἡ. Πολιτείας, τὸ Κράτος, μετὰ τὸ 1933, παρητήθη τοῦ δικαιώματος τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὰ κέρδη τῶν Ὁμοσπονδιακῶν ἀποθεματικῶν Τραπεζῶν, διὰ τὴν ἰσχυροποίησιν τὴν θέσιν των.

Εἰς τὰς Ἡ. Πολιτείας ἀντὶ συμμετοχῆς τοῦ Κράτους εἰς τὰ κέρδη τῶν Κεντρικῶν Τραπεζῶν, αὗται καταβάλλουν εἰδικὸν προοδευτικὸν φόρον ἐπὶ τῶν προσωρινῶς ἐκδιδομένων τραπεζογραμματίων μὲ κάλυμμα κατώτερον τοῦ νομίμου καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ἠϋξημένου προεξοφλητικοῦ τόκου. Ἡ διάταξις αὕτη προσδίδει ἐλαστικότητα εἰς τὴν νομισματικὴν κυκλοφορίαν.

Εἰς τὸν Καναδᾶν, Ν. Ἀφρικὴν, Ν. Ζηλανδίαν κλπ. χώρας κατηργήθη ὁ φόρος οὗτος ἐπὶ τοῦ ἠϋξημένου προεξοφλητικοῦ τόκου.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ ἄρθρον 71 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὸν καταλογισμὸν προβλέψεως διὰ τὰς ἀνευ ἀξίας ἐπισηφαλεῖς ἀπαιτήσεις, τὴν ὑποτίμησιν τῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ, τὰς καταβολὰς εἰς τὰ Ταμεία προσωπικοῦ καὶ συντάξεων καὶ διὰ πάντα τὰ ἐνδεχόμενα ἐκεῖνα δι' ἃ συνήθως γίνεται πρόβλεψις παρὰ τῶν Τραπεζῶν καὶ μετὰ τὴν πληρωμὴν, ἐκ τῶν καθαρῶν ἐτησίων κερδῶν, συσσωρευτικοῦ μερίσματος πρὸς 8 ο/ο ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου (ἀπὸ δὲ τῆς χρήσεως 1948 4 ο/ο ἐπὶ τοῦ ἀναπροσαρμοσθέντος κεφαλαίου) τὸ ἥμισυ τοῦ πλεονάσματος διατίθεται ὑπὲρ τοῦ τακτικοῦ ἀποθεματικοῦ μέχρις οὗ τοῦτο ἐξισωθῆ πρὸς τὸ Κεφάλαιον, τὸ δὲ ἀπομένον ἥμισυ καταβάλλεται εἰς τὸ Δημόσιον.

Μετὰ τὴν ἐξίσωσιν τοῦ ἀποθεματικοῦ πρὸς τὸ Κεφάλαιον, τὸ τέταρτον τοῦ πλεονάσματος ἢ 4 ο/ο, ὀπότερον εἶναι μικρότερον ποσόν, καταβάλλεται εἰς τοὺς μετόχους, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἰς τὸ Δημόσιον.

Σήμερον τὸ ἀποθεματικὸν ἔχει ἐξισωθῆ πρὸς τὸ μετοχικὸν Κεφάλαιον καὶ τὸ συσσωρευτικὸν μέρημα 8 ο/ο ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῦ ἀναπροσᾶρμοσθέντος Κεφαλαίου ἐκ δραχμῶν 168.000.000.

6. Ὡς πρὸς τὰ Κεφάλαια τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Τὰ Κεφάλαια τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς εἶναι κατὰ κανόνα μικρὰ καὶ ἐντελῶς δυσανάλογα πρὸς τὸν ὄγκον τῶν χρηματικῶν καὶ πιστοδοτικῶν συναλλαγῶν ταύτης. Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα ἄλλωστε δὲν ἔχει ἀνάγκην μεγάλων ἰδίων κεφαλαίων, διότι ἔχει χρῆμα ἰδικόν της προεργόμενον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν τραπεζογραμματίων. Ἄλλωστε, ἐναντι τῆς Τραπεζῆς εἶναι πάντοτε ἔγγυητῆς τὸ Κράτος.

Εἰς πλείστας χώρας ἐνθα ἡ Τράπεζα ἔχει ἐθνικοποιηθῆ, τὸ Κράτος ἔχει τὰ 100 ο/ο τοῦ κεφαλαίου ταύτης. Εἰς ἄλλας χώρας τὸ Κράτος κατέχει μέρος τούτου, ἐνῶ εἰς ἄλλας πάλιν χώρας οὐδὲν μερίδιον κατέχει. Τὸ Κράτος εἰς χώρας τινάς, εἶναι ὁ κύριος, εἴτε ὁ μεγαλύτερος μέτοχος τῆς Τραπεζῆς, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Τραπεζῆς, εἴτε καθίσταται τοιοῦτος μεταγενεστέρως. Οὕτω τὸ Κράτος εἰς τὰς παλαιὰς Τραπεζὰς τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ρωσίας, τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ἦτο κύριος τοῦ κεφαλαίου κατὰ 100 ο/ο ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Σήμερον τὸ Κράτος ἔχει τὰ 100 ο/ο τοῦ Κεφαλαίου τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Ν. Ζηλανδίαν, Σουηδίαν, Ε.Σ.Σ.Δ., Φινλανδίαν, Δανίαν, Πολωνίαν, Βουλγαρίαν, Αὐστραλίαν, Καναδᾶν, Ἰρλανδίαν, Ἀργεντινήν, Βολιβίαν κλπ.

Ἡ κατοχὴ τοῦ κεφαλαίου ἀπὸ τὸ Κράτος, δὲν σημαίνει καὶ πλήρη κρατικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν Δανίαν καὶ Σουηδίαν, ἐνθα ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα καίτοι ἔχει ἐθνικοποιηθῆ, διατηρεῖ ἐναντι τοῦ Κράτους μεγάλην αὐτονομίαν.

Εἰς τὴν Πορτογαλίαν, Ἑλλάδα, Ν. Ἀφρικὴν, Ἰνδίαν, τὰς Ὀμοσπονδιακὰς ἀποθεματικὰς Τραπεζὰς τῶν Η.Π.Α. καὶ ἄλλας τινὰς χώρας τὸ κεφάλαιον τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἀνήκει κατὰ πλειοψηφίαν ἢ καθ' ὀλοκλήριον εἰς τοὺς ἰδιώτας.

Ἀνεξαρτήτως τῆς κυριότητος τοῦ Κεφαλαίου, παρὰ τοῦ Κράτους ἢ τῶν ἰδιωτῶν ἢ παρ' ἀμοιτέρων, πάντοτε μεταξὺ Κράτους καὶ Τραπεζῆς ὑπάρχει συνεργασία. Ὁ Ναπολέων ἔλεγε διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Γαλλίας: «Θέλω ἡ Τράπεζα νὰ εἶναι ἀρκετὰ εἰς χεῖρας τοῦ Κράτους ἀλλὰ ἔχι πάρα πολὺ. Δὲν θέλω ἡ Τράπεζα νὰ παρέχη εἰς τὸ Κράτος χρήματα, ἀλλὰ εὐκολίας, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς πληρωμάς του. Δὲν θέλω δωρεάς».

Ἡ ἐθνικοποίησις τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἔχει ὡς ἀνακαίον ἀποτέλεσμα τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος ὀλοκλήρου τοῦ Κεφαλαίου τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ Κράτος, εἴτε κατόπιν ἀποζημιώσεως τῶν μετόχων, ὡς συνέβη εἰς

Άγγλιαν, Γαλλίαν κλπ. δημοκρατικές χώρας, είτε άνευ άποζημιώσεως, ως συνέβη εις τας όλοκληρωτικές χώρας.

Η μεταβίβασις αύτη του κεφαλαίου των έθνικοποιημένων Κεντρικών Τραπεζών, εις τας δημοκρατικές χώρας, ουδεμίαν έπέφερε μεταβολήν των σχέσεων Κράτους και Τραπεζής, ως συνέβη με την Τράπεζαν της Άγγλίας, ένω εις άλλας περιπτώσεις το Κράτος ανέλαβεν εύρυτάτας έξουσίας επί της Τραπεζής.

Εις την κρατικοποιημένην Κεντρικήν Τράπεζαν το Κεφάλαιον άνήκει εις το Κράτος και ή Τράπεζα μεταβάλλεται εις Δημοσίαν ύπηρεσίαν.

7. 'Επί των λοιπών οικονομικών σχέσεων του Κράτους μετά της Τραπεζής.

Αύται συνίστανται εις την παρά της Τραπεζής χορήγησιν, εις το Κράτος, προκαταβολών, προς κάλυψιν προσωρινών έλλειμμάτων του λογαριασμού του κρατικού Προϋπολογισμού ή άλλων δημοσίων λογαριασμών. Ένίοτε αι προκαταβολαι αύται, μη δυνάμεναι να τακτοποιηθούν έντός βραχέος χρονικού διαστήματος, μεταφέρονται συνεχώς εις νέαν χρήσιν, παγιοποιούνται και αποτελούν μακροπρόθεσμον δάνειον του Κράτους.

Η περίπτωσης αύτη των σχέσεων του Κράτους και της Τραπεζής είναι ή πλέον λεπτή, διότι το Κράτος εύρισχόμενον ένώπιον δημοσιονομικών δυσχερειών, εύρίσκει τον πλέον εύκολον τρόπον δανεισμού του, διά την άντλησιν χρηματικών κεφαλαίων, εκ της Κεντρικής Τραπεζής. Η έκτασις της σχέσεως ταύτης καθορίζεται συνήθως διά του Καταστατικού χάρτου της Τραπεζής ή διά νομοθετικής διατάξεως, ένίοτε δέ και διά της παραδόσεως. Η διά της νομοθετικής όδοϋ ρύθμισις της σχέσεως ταύτης λαμβάνει συνήθως χώραν κατά την ανανέωσιν του έκδοτικού προνομίου, καθ' ην το Κράτος επιδιώκει την διεύρυνσιν των οικονομικών και λοιπών δικαιωμάτων του, έναντι της Τραπεζής. Σήμερον κατά κανόνα το έκδοτικόν πρόνδιον είναι άόριστου διαρκείας.

Εις την Έλλάδα, δυνάμει της από 30-12-1955 συμβάσεως του Δημοσίου μετά της Τραπεζής της Έλλάδος, κυρωθείσης διά του Ν.Δ. 3608/1956, το άνώτατον όριον των υπό της παραγράφου 6 του άρθρου 55 του Καταστατικού της Τραπεζής, καθοριζόμενων όρίων, διά τας έν ταύτη όριζόμενας πράξεις, όρίζεται εις Δραχμάς 500 έκατομμύρια (έγγυήσεις, προεξοφλήσεις γραμματίων κλπ.).

Επίσης το διά της παραγράφου 11 του αύτου άρθρου 55 προβλεπόμενον όριον των προσωρινών προκαταβολών, εις δραχμάς, διά τας δαπάνας του έτησίου Προϋπολογισμού, όρίζεται εις Δραχμάς 500 έκατομμύρια. Αύται αποδίδονται το βραδύτερον κατά το τέλος της Α' τριμηνιας μετά το κλείσιμον του Οικονομικού έτους, καθ' ό έγένοντο.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν 500 ἑκατομμυρίων, ποσὸν δραχμῶν 100 ἑκατομμυρίων εἶναι ἄτοκον, τὸ δὲ πέραν τούτου εἶναι ἔντοκον πρὸς 1, $\frac{1}{2}$ %.

Πάντως τὸ σύνολον τῶν προεξοφλήσεων, ἐγγυήσεων καὶ τῶν προκαταβολῶν πρὸς τὸ Δημόσιον δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ἐκάστοτε τρεχούσης χρήσεως, ὡς ἔχει ψηφισθῆ, ἢ ἂν δὲν εἶχε ψηφισθῆ, τοῦ ἐν ἰσχύϊ Προϋπολογισμοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον περὶ προσωρινῆς Διοικήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Συναφῆς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς παρὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ταμειακῶν καὶ λοιπῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν τοῦ Κράτους καὶ τῶν Νομικῶν προσώπων, μετὰ ἢ ἄνευ ἀνταμοιβῆς τῆς Τραπεζῆς καὶ ἢ ἐνέργεια τῆς καταθέσεως καὶ πληρωμῆς τῶν διαθεσίμων τοῦ Κράτους καὶ τῶν Νομικῶν προσώπων, μέσω τῆς Τραπεζῆς, μετὰ ἢ ἄνευ ἀνταμοιβῆς.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 45 παραγράφου 3 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἡ Τράπεζα αὕτη θὰ ἐνεργῇ τὰς εἰσπράξεις καὶ πληρωμὰς δημοσίων χρημάτων καὶ θὰ τηρῇ τοὺς σχετικούς λογαριασμούς, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας τῶν ἀρμοδίων δημοσίων ἀρχῶν, ἄνευ τινὸς ἀμοιβῆς διὰ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν.

Εἰς τὴν Τράπεζαν ταύτην θὰ ἀνατίθεται ἡ ἐκδοσις καὶ ἡ ὑπηρεσία πάντων τῶν ἐσωτερικῶν δημοσίων δανείων, ὑπὸ ὄρους συμφωνηθησομένου.

Σήμερον ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα εἶναι εἰς ὅλας τὰς χώρας, ὁ ἀναγκαῖος χρηματοδότης τοῦ κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Κατὰ βασικὴν ἑμως ἀρχὴν τὰ Δημόσια Οἰκονομικὰ δέον νὰ εἶναι κεχωρισμένα ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ τῆς Τραπεζῆς. Ἀνεξαρτήτως τούτων ἡ Τράπεζα πρέπει νὰ ἔχῃ ἱκανὴν δύναμιν ἀντιστάσεως κατὰ τῶν πιέσεων τοῦ Κράτους πρὸς χορήγησιν εἰς τοῦτο, κεφαλαίων ἢ πρὸς παροχὴν ἄλλης μορφῆς οἰκονομικῶν πλεονεκτημάτων, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν νὰ διακυβευθῇ ἡ σταθερότης τοῦ νομίσματος, ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχουν πρὸς τοῦτο ὑψιστοὶ ἐθνικοὶ λόγοι.

Τὸ Κράτος ζητεῖ καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας Τραπεζῆς καὶ τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, προκαταβολὰς καὶ δάνεια, ἢ προεξοφλήσεις γραμματίων του, ἐπὶ ἐγγυήσει τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Ὅμοίως καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὸ Κράτος δύναται νὰ λαμβάνῃ δάνεια καὶ προκαταβολὰς μετὰ τὴν ἐγγυήσιν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἐπένδυσις ἀναγκαστικῆς διαθεσίμων τῆς Τραπεζῆς, εἰς δάνεια τοῦ Κράτους, ἰδίως βραχυπρόθεσμα εἶναι συνήθης μορφή ἐνισχύσεως τοῦ Κράτους. Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα προεξοφλεῖ ἐπίσης τὰ γραμματῖα τοῦ Δημοσίου. Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα εἶναι συνήθως ὁ κύριος πιστοδοτικὸς φορεὺς τῆς προσπάθειας τοῦ Κράτους διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνα-

συγκρότησιν. Επίσης ή Κεντρική Τράπεζα εΐχει ή κυρία πηγή χρηματοδοτήσεως του πολέμου και τής πολεμικής οικονομίας. Είς τās περιπτώσεις ταύτας ή Τράπεζα αγοράζει χρεώγραφα εκδιδόμενα παρά του Κράτους. Ή τοιαύτη σχέσις Κράτους και Κεντρικής Τραπεζής κατέστη σύνηθες μέσον χρηματοδοτήσεως του Κράτους, κατά τον είκοστόν αιώνα.

Ή Τράπεζα τής Άγγλίας τῷ 1930 εΐχε κρατικά χρεώγραφα αξίας 700 εκατομμυρίων Στερλινῶν, ἐνῶ τον Δεκέμβριον του 1944 ταῦτα ἀνῆλθον εἰς 1550 εκατομμύρια.

Ή πολιτική ἄλλωστε τής ἀνοικτῆς ἀγορᾶς, ή ὅποια ἀντικατέστησεν ἐν πολλοῖς τήν πολιτικὴν του προεξοφλητικοῦ τόκου ὡς μέσου νομισματικῆς πολιτικῆς, διεξάγεται με κρατικά χρεώγραφα.

Ή τελευταία λέξις ἀνήκει βεβαίως πάντοτε εἰς τὸ Ὑπουργικόν Συμβούλιον και ὄχι εἰς τήν Κεντρικὴν Τράπεζαν.

Εἰς τήν Γαλλίαν και ἄλλας χώρας, κατόπιν τῶν νομισματικῶν ὑποτιμήσεων αἱ παρά τής Τραπεζῆς χορηγηθεῖσαι κατά καιροῦς προκαταβολαὶ εἰς τὸ Κράτος ἀπετέλεσαν δῶρον τής Τραπεζῆς, συνεπεία τής ὑποτιμήσεως του Γαλλικοῦ νομίσματος. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μᾶλλον πρὸς φόρον ἢ ἀναγκαστικὸν δάνειον τής Τραπεζῆς πρὸς τὸ Κράτος, τὸ ὅποῖον δὲν ἐπιστρέφεται ἀμέσως, ἀλλὰ μετὰ πάροδον ἐτῶν καθ' ἃ εἶχει ὑποτιμηθῆ τὸ νόμισμα. Εἰς τήν Ἑλλάδα ὡς γνωστόν, κατόπιν του Νόμου 18 του 1944 τὸ Κράτος ἐκαρπώθη ὅλα τὰ ποσὰ τῶν παρά τής Τραπεζῆς χορηγηθεισῶν πρὸς τὸ Κράτος προκαταβολῶν και τῶν δανείων, ή αξία τῶν ὁποίων ἐξεδημενίσθη.

Και αἱ Ὁμοσπονδιακαὶ ἀποθεματικαὶ Τράπεζαι ἠῤῥξησαν τās ἀγορᾶς κρατικῶν χρεωγράφων εἰς τήν ἀνοικτὴν ἀγοράν, ἀπὸ 300 εκατομμύρια τῷ 1929 εἰς 18.900 τῷ 1944.

Εἰς τήν Γαλλίαν τῷ 1926 τὸ Κράτος εἶχε χρέος πρὸς τήν Τράπεζαν ἐκ 38 δισεκατομμυρίων φράγκων, ἐξοφληθὲν ἐν μέρει ἐκ τής ὑπεραξίας τής δημιουργηθείσης κατά τās ὑποτιμήσεις.

Τῷ 1940 εἶχε δάνεια 126.217 εκατομμυρίων φράγκων, τῷ δὲ 1944 442 δισεκατομμυρίων, ἐπὶ συνολικῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας 572 δισεκατομμυρίων.

Νόμοι και Καταστατικαὶ διατάξεις τής Κεντρικῆς Τραπεζῆς θέτουν συνήθως ὄρια εἰς τήν χρηματοδότησιν τής Τραπεζῆς πρὸς τὸ Κράτος. Λόγω τής πικρᾶς πείρας τήν ὅποιαν ἐδοκίμασαν αἱ Κεντρικαὶ Τράπεζαι κατά τήν χρηματοδότησιν του Κράτους, κατά τήν περίοδον 1914-1918 ἐλήφθησαν, μετὰ τὸ 1918 αὐστηρὰ μέτρα πρὸς περιορισμὸν τῶν ἀξιώσεων του Κράτους ἐναντι τής Τραπεζῆς.

Εἰς ἄλλα Κράτη (Κολομβίαν κλπ.) μέχρι 30% του καταβεβλημένου κεφαλαίου τής Τραπεζῆς δύναται νὰ δοθῆ ὡς προκαταβολή εἰς τὸ Κράτος. Εἰς ἄλλας χώρας δίδονται προκαταβολαὶ λήξεως μέχρις ἑξ μηνῶν.

Μετά την κρίσιν 1930-1931, αἱ Κεντρικαὶ Τράπεζαι ἐγένοντο κατὰ πολὺ κρατικὰ ἰδρύματα, διότι ὑπέστησαν κλονισμόν καὶ τὸ Κράτος τὰς ἐστήριξεν διὰ τῆς παροχῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως καὶ τῆς νομοθετικῆς κατοχυρώσεώς των.

Ἡ δημιουργία μάλιστα εἰς μερικὰς χώρας, τῶν Ταμείων ἐξισώσεως ἢ σταθεροποιήσεως τοῦ συναλλάγματος καὶ ἢ συγκέντρωσις εἰς ταῦτα τοῦ εἰς χρυσὸν καὶ συναλλάγμα ἀποθέματος, τὸ ὅποιον πρότερον ἐτηρεῖτο παρὰ τῇ Κεντρικῇ Τραπεζῇ, ἀφῆρσεν ἀπὸ τὴν Τράπεζαν μέγα μέρος τῆς ἐξουσίας τῆς ἐπὶ τοῦ ἀποθέματος τούτου. Αἱ Κεντρικαὶ Τράπεζαι κατόπιν τούτου, ἠδῆξαν τὴν ἀγορὰν τῶν κρατικῶν χρεωγράφων. Σήμερον εἰς πλείστας Κεντρικὰς Τραπεζὰς, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐνεργητικῶν των στοιχείων συνίσταται εἰς κρατικὰ χρεώγραφα καὶ εἰς χρέη τοῦ Δημοσίου ἐναντι τῆς Τραπεζῆς. (Εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ 40% καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ 96%, εἰς δὲ τὰς ΗΠΑ τὸ 48%). Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα εἶναι ὁ Τραπεζίτης καὶ ὁ Ταμίας τοῦ Κράτους καὶ τῶν δημοσίων Ὄργανισμῶν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα ἔχει ἐγκατασταθῆ Πράκτωρ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν ὅποιον συγκεντρῶνται αἱ ἡμερήσιαι εἰσπράξεις τῶν Ταμείων καὶ μέσῳ τούτων (τῶν Πρακτόρων) διεξάγονται αἱ πληρωμαὶ τῶν Δημοσίων Ταμείων.

Ἡ Τράπεζα διὰ τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν κεφαλαίων τοῦ δημοσίου τομέως ἀποκτᾷ τεράστια διαθέσιμα, μὲ τὰ ὅποια δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὴν νομισματικὴν καὶ πιστωτικὴν τῆς πολιτικὴν μὲ πολὺ μεγαλυτέραν εὐχέρειαν καὶ ἄνεσιν.

Διὰ τὰ ἀνοίγματα πιστώσεων τοῦ Δημοσίου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καταβάλλεται παρὰ τοῦ Κράτους εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος μικρὰ προμήθεια καλύπτουσα μέρος τῶν δαπανῶν τῆς Τραπεζῆς.

Τὸ πρῶτον ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, μετὰ δὲ ταύτην ἡ Reichsbank ἀνέλαβε τὸν ρόλον τοῦτον τοῦ Τραπεζίτου καὶ τοῦ Ταμίου τοῦ δημοσίου τομέως.

Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐγγραφήν τῶν δημοσίων δανείων καὶ διὰ τὴν τοκοχρεωλυτικὴν ἐξόφλησίν των. Τοῦτο ἰσχύει εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰ ἐσωτερικὰ δάνεια.

Εἰς τὰ διαθέσιμα τῶν Νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, δύναται νὰ καταβάλλεται τόκος (4%).

8. Ἐπὶ τῆς νομικῆς καὶ οἰκονομικῆς μορφῆς τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ὡς ἰδρύματα ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου.

Ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως αἱ Κεντρικαὶ Τράπεζαι δύναται νὰ εἶναι ἰδρύματα δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀπὸ δὲ οἰκονομικῆς ἀπόψεως τὸ Κεφάλαιον αὐτῶν δύναται νὰ κατέχεται, κατὰ τὸ σύνολον ἢ κατὰ τὴν πλειοψηφίαν, ἀπὸ τὸ Κράτος ἢ ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας.

Είς πολλές περιπτώσεις τὰ δικαιώματα τοῦ Κράτους, ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς ἢ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Τραπεζῆς ἔναντι τοῦ Κράτους δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης νομικῆς ἢ οικονομικῆς μορφῆς τῆς Τραπεζῆς. Εἰς ὧδας ὅμως τὰς χώρας τὸ Κράτος ἠῤῥηξε, μετὰ τὸ 1931, τὴν ἰσχύν καὶ ἐπιβολὴν του ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦτο διότι μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1931 κρίσιν τῶν νομισμάτων εἰς τὰς διαφόρους χώρας τὸ Κράτος ἀνέλαβε τὴν κηδεμονίαν τῆς Τραπεζῆς καὶ διὰ νομοθετικῶν καὶ ἄλλων μέτρων κατωχύρωσε τὴν θέσιν τῆς, ἀπῆλλαξε αὐτήν ἐκ τῆς ὑποχρέωσης πρὸς ἔξαργύρωσιν τῶν τραπεζογραμμάτων τῆς καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἔκδοσιν νέων τραπεζογραμμάτων ἀνευ τοῦ πρὸ τοῦ 1931 ἰσχύοντος καλύμματος. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἦσαν μοραία συνέπεια τῆς κατὰ τὸ 1931 ἐγκαταλείψεως τῆς χρυσῆς βάσεως ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας.

Μετὰ τὸν β' Παγκόσμιον πόλεμον διὰ τῆς ἐθνικοποιήσεως καὶ κρατικοποιήσεως τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, εἰς πλείστας χώρας τοῦ Κόσμου καὶ διὰ τῆς λήψεως νομοθετικῶν μέτρων τὸ Κράτος ὑπήγαγε τὴν Τράπεζαν εἴτε ἀπολύτως εἴτε κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ὥστε ἡ Τράπεζα νὰ ἀποτελῇ δημόσιον ἴδρυμα ἢ δημοσίαν Ὑπηρεσίαν.

Ἐθνικοποιημένη ἢ κρατικοποιημένη Κεντρικὴ Τράπεζα ὑπάρχει εἰς Αἰθιοπίαν, Αἴγυπτον, Αὐστραλίαν, Ἀργεντινὴν, Βουλγαρίαν, Γαλλίαν, Γερμανίαν, Γιουγκοσλαβίαν, Δανίαν, Ἰράκ, Ἰνδίαν, Καναδᾶν, Ἰράν, Ἰρλανδίαν, Κάτω Χώρας, Λ. Κίναν, Μ. Βρετανίαν, Νορβηγίαν, Ν. Ζηλανδίαν, Οὐγγαρίαν, Πολωνίαν, Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, Τσεχοσλοβακίαν, Φιλιππίνας, Φινλανδίαν κλπ. χώρας.

Μικτοῦ τύπου Κεντρικὴ Τράπεζα ὑπάρχει εἰς Βέλγιον, Ἑλβετίαν, Πορτογαλίαν, Πακιστάν, Τουρκίαν, Μεξικὸν κλπ.

Εἰς ταύτας τὸ Κεφάλαιον ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος καὶ εἰς ἰδιώτας. Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα εἶναι ἰδιωτικὴ εἰς Αὐστρίαν, Ἑλλάδα, Ἰαπωνίαν, Ἰταλίαν, Ν. Ἀφρικὴν, Ἡ. Πολιτείας, Περού, Σαλβατώρ, Ἰσπανίαν.

9. *Ἐπὶ τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Κεντρικῆς Τραπεζῆς τῶν ἀφορωσῶν τὸν παρὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἔλεγχον τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων.*

Λόγω τῶν σχέσεων του μετὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, τὸ Κράτος καθίσταται ὁ διαιτητὴς καὶ ὁ ρυθμιστὴς τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων, συνεργασίας ἢ ἀνταγωνισμοῦ, μεταξύ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν, τῶν ἀφορωσῶν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος καὶ τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν αὐτῶν. Διὰ τῆς κυκλοφορίας τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος αἱ πιστωτικαὶ Τράπεζαι κατέστησαν κατὰ πολὺ ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα, ὅταν μάλιστα δὲν εἶναι κρατικὴ, ἀμέσως ἢ ἐμμέ-

σως, ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἐργασιῶν τῆς καὶ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ἐξουσιῶν τῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν, ἤτοι τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος καὶ ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν Τραπεζῶν, ἀνταγωνίζεται τὰς Τραπεζικάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἀνταγωνισμόν μεταξύ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν. Ἡ ἄρσις τῶν συγκρούσεων τούτων εἶναι ἔργον τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀναπτύξει ἰδίαις σχέσεις μετὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο.

Συναφὲς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο εἶναι καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων ὅπως διατηροῦν ὀρισμένην ρευστότητα εἰς χρηματικά ἀποθέματα, παρ' αὐταῖς ἢ εἰς λογαριασμόν παρὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Τὰς σχέσεις ταύτας Κεντρικῆς Τραπεζῆς καὶ Τραπεζῶν παρακολουθεῖ καὶ συμβιβάζει τὸ Κράτος, διὰ μέτρων νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν.

10. Ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους ἐπὶ τῶν καλυμμάτων τῶν τραπεζογραμμάτων τῆς Τραπεζῆς.

Τὸ θέμα τοῦτο ἀποτελεῖ ἰδιότυπον σχέσιον Τραπεζῆς καὶ Κράτους, ἢ ὅποια δὲν ἔχει διαμορφωθῆ ὁμοιόμορφως εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἡ ὑπεραξία αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ πληθωρισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα ἐνεργειῶν μὴ ἐπιπιπτόνων εἰς τὴν σφαῖραν τῆς δράσεως τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ἢ δὲ ὑποτιμήσις τοῦ νομίσματος ἐνομιμοποιήθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας διὰ νόμου συνεπεία τοῦ ὁποῖου ἐδημιουργήθη ἡ ὑπεραξία εἰς ἐθνικὸν νόμισμα λόγῳ τῆς ἀνατιμήσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ συναλλάγματος, τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ κάλυμμα τῶν τραπεζογραμμάτων τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Εἰς τὴν Γαλλίαν, μετὰ τὸν β' Παγκόσμιον πόλεμον ἢ ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων ὑποτιμήσεων τοῦ φράγκου προελθοῦσα ὑπεραξία ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ἐξόφλησιν χρέους τοῦ Ταμείου σταθεροποιήσεως τοῦ συναλλάγματος ἔναντι τῆς Τραπεζῆς τῆς Γαλλίας, πρὸς ἐξόφλησιν Bons de Trésor, κατεχομένων παρὰ τῆς Τραπεζῆς, διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Ταμείου συναλλάγματος, διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς Διεθνούς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως καὶ τοῦ Διεθνούς Νομισματικοῦ Ταμείου κλπ.

Εἰς τὸ Βέλγιον, μετὰ τὴν ὑπεραξίαν ταύτην ἐπιστώθη τὸ Δημόσιον εἰς εἰδικὸν λογαριασμόν πρὸς μείωσιν ἰσοπέσου χρέους τοῦ Δημοσίου πρὸς τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν.

Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, διὰ τῆς ὑπεραξίας ἐπιστώθη τὸ Δημόσιον, ἐν δὲ μέρος ταύτης ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Ταμείου σταθεροποιήσεως τοῦ συναλλάγματος.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐχρησιμοποιήθη ἡ ὑπεραξία, ἐκ τῶν μεταπολεμικῶν νομισματικῶν ὑποτιμήσεων, διὰ τὸν συμψηφισμὸν χρέους τοῦ Κράτους ἐναντι τῆς Τραπεζῆς.

11. *Ἐπὶ τῶν λοιπῶν, πλὴν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς (ἀτελειῶν κλπ.).*

Συναφὲς πρὸς τὴν σχέσιν ταύτην θέμα εἶναι ἡ φορολογικὴ ἀπαλλαγὴ τῆς Τραπεζῆς ἢ τοῦ ἀπὸ παντὸς φόρου, ἀμέσου ἢ ἐμμέσου, δασμοῦ, τέλους, ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ἢ δημοσίου Ὁργανισμοῦ ἐπιβληθέντων ἢ ἐπιβληθησομένων. Τὸ προνόμιον τοῦτο ἀπαλλάσσει τὴν Τράπεζαν καὶ ἀπὸ παντὸς ἐλέγχου, ἐκ μέρους τῆς φορολογικῆς ἢ ἄλλης τινὸς Δημοσίας Ἀρχῆς.

Τὰ ἐκδιδόμενα τραπεζογραμμάτια, κατὰ κανόνα, ἀπαλλάσσονται πάσης φορολογίας. Εἰς τινὰ νομισματικὰ συστήματα ἐπιβάλλεται φορολογία, ἐπὶ τῶν πέραν ὠρισμένου ὀρίου, καθοριζομένου ἐκάστοτε καταστατικῶς ἢ νομοθετικῶς, ἐκδιδομένων τραπεζογραμμάτων. Ἡ κλίμαξ τῆς τοιαύτης φορολογίας εἶναι συνήθως προοδευτικὴ, τοῦ συντελεστοῦ αὐξανομένου μὲ τὴν ἀξίωσιν τῶν πέραν τοῦ Plafond ἐκδιδομένων τραπεζογραμμάτων. Ἡ τοιαύτη φορολογία ἔχει τὴν μορφήν προσθέτου ἢ κυρίας συμμετοχῆς τοῦ Κράτους εἰς τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς ἐκ τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμμάτων καὶ συγχρόνως ποινῆς διὰ τὴν ἀποθάρρυνσιν τῆς Τραπεζῆς πρὸς ἐκδοσιν τραπεζογραμμάτων ἀκαλύπτων.

Εἰς τὰς ΗΠΑ αἱ Ὁμοσπονδιακαὶ ἀποθεματικαὶ Τράπεζαι καταβάλλουν εἰς τὸ Κράτος προοδευτικὸν φόρον, ἐπὶ τῶν προσωρινῶς ἐκδιδομένων τραπεζογραμμάτων, μὲ κάλυμμα κατώτερον τοῦ νομίμου, τοιοῦτου, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ἠῤῥημένου προεξοφλητικοῦ αὐτοῦ τόκου.

Εἰς τὸν Καναδᾶν, τὴν Ν. Ἀφρικανικὴν Ἐνωσιν, τὴν Ν. Ζηλανδίαν, κατηργήθη ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ ἠῤῥημένου προεξοφλητικοῦ τόκου.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ ἄρθρον 48 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, δὲν δικαιούται ἀντιπρόσωπος τοῦ Δημοσίου νὰ ἐνεργήσῃ ἔλεγχον εἰς τὰ βιβλία τῆς Τραπεζῆς φορολογικὸν ἢ ἄλλον, πλὴν τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος, δι' ὃ ἔχει προβάλλει veto. Αἱ διαφοραὶ Κράτους καὶ Τραπεζῆς δέον νὰ λύωνται διὰ διαιτησίας.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 50 τοῦ Καταστατικοῦ τούτου, ἡ Τράπεζα δὲν ὑπόκειται εἰς εἰδικούς κανονισμούς ἐκδιδομένους ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἢ ἄλλων Ἀρχῶν, πλὴν τῶν ἐν τῷ Καταστατικῷ ρητῶς ὀριζομένων.

Αἱ διατάξεις περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Τράπεζα ἀπαλλάσσεται φόρων, τελῶν, ταχυδρομικῶν κλπ. Τὸ κάλυμμα τῶν τραπεζογραμμάτων καθορίζεται εἴτε δι' εἰδικοῦ νόμου εἴτε διὰ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ὑπέχοντος ἰσχὺν νόμου. Δι'

ειδικού νόμου ή δι' αποφάσεως τῆς Τραπεζῆς δύναται νά μεταβάλλεται ἐκάστοτε ή ἀναλογία τοῦ καλύμματος (ποσοστόν, εἶδος κλπ.). Ἐφόσον ή μεταβολή γίνεται ἐπ' ὠφελεία τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, τότε τὸ Κράτος δύναται νά εὖρη εὐκαιρίαν ὅπως ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Τράπεζαν πρόσθετα πλεονεκτήματα καὶ ὠφελήματα.

Τοιαύτη περίπτωση ἐλαβε χώραν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς σταθεροποιήσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τῷ 1932, ὅτε ή Τράπεζα ἀπηλλάγη τῆς ὑποχρέωσεως πρὸς τήρησιν τοῦ νομίμου καλύμματος.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 65 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ή Τράπεζα αὕτη δύναται νά τηρῇ ὡς κάλυμμα τῶν τραπεζογραμματίων τῆς, χρυσὸν ή συνάλλαγμα χρυσῆς βάσεως, κατὰ ποσοστόν 40%. Εἰς τὸ κάλυμμα τοῦτο περιλαμβάνονται καὶ δάνεια εἰς χρυσὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου.

Ἡ Τράπεζα αὕτη, κατὰ τὸ ἄρθρον 55 παραγράφου 13 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς, δύναται νά ἐπενδύῃ ποσὰ μὴ ὑπερβαίνοντα τὸ καταβεβλημένον Κεφάλαιον καὶ τὰ ἀποθεματικά τῆς, εἰς ὁμολογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους κλπ. ἀξίας.

Τέλος, συμφώνως τῶ αὐτῶ Καταστατικῶ τῆς, ἐάν ή Τράπεζα δὲν δύναται νά διατηρήσῃ σταθερὰν τὴν εἰς χρυσὸν ἀξίαν τῶν τραπεζογραμματίων τῆς, ὡς ὀρίζεται ἐν τῷ ἄρθρῳ 4 τοῦ Καταστατικοῦ, δύναται νά ἀνακληθῇ τὸ πρόνομίον τῆς.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀνεστάλη δυνάμει τοῦ Νόμου 5422 τοῦ 1932 περὶ ἄρσεως τῆς σταθεροποιήσεως τῆς Δραχμῆς, τοῦ 1928.

Ὁ χρυσὸς καὶ τὸ συνάλλαγμα ἀποτελοῦν τὴν διεθνή ρευστότητα τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἡ διεθνὴς ρευστότης ἀλλαχοῦ μὲν κατέχεται παρὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ή ὅποια εἶναι καὶ κυρία ταύτης (Ἑλλάς), ἀλλαχοῦ δὲ κατέχεται παρὰ τοῦ Κράτους ή Κρατικοῦ τινος ὀργανισμοῦ, ὅπως εἶναι τὸ Ταμεῖον ἐξισώσεως καὶ συναλλάγματος.

Καίτοι ή κυριότης τῆς διεθνοῦς ρευστότητος ἀνήκει εἰς τὴν Κεντρικὴν Τράπεζαν, ή ὑπεραξία ταύτης εἰς πλείστας χώρας ἐθεωρήθη ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος (Ἑλλάς).

Εἰς ἄλλας χώρας ἐθεωρήθη ὅτι ἀνήκει εἰς τὰς Τραπεζὰς (ΗΠΑ).

Εἰς ἄλλας χώρας ή ὑπεραξία διατίθεται δι' εἰδικούς σκοπούς (Γαλλία κλπ.).

Τὰ Ταμεῖα ή Κεφάλαια σταθεροποιήσεως τοῦ συναλλάγματος ἀποτελοῦν αὐτοτελεῖς Ὄργανισμούς, Δημοσίους ή δημοσίου δικαίου καὶ εἶναι ὄργανα ἐπεμβάσεως τοῦ Κράτους εἰς τὰς ἀγορὰς συναλλάγματος.

Τοιαῦτα Ταμεῖα ἰδρύθησαν εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν (τῷ 1932), ἀποτελοῦν τμήμα τοῦ Βρεττανικοῦ Θησαυροφυλακίου, μὲ κεφάλαια 575 ἑκατομμυρίων Λιπῶν. Ὁμοίως εἰς ΗΠΑ (τῷ 1934), μὲ κεφάλαιον 2 δισεκατομμυρίων Δολλαρίων, δι' ἐπεμβάσεις μόνον εἰς τὴν ἀγορὰν χρυσοῦ, εἰς τὴν Γαλλίαν (1936),

προικοδοτηθὲν μὲ τὴν ὑπεραξίαν τῶν καλυμμάτων ἐκ τῶν μεταπολεμικῶν ὑποτιμήσεων (110 δισεκατομμυρίων παλαιῶν φράγκων), εἰς Ἑλβετίαν, Ὀλλανδίαν (1936) κλπ.

Τῷ 1939, ὄτε καθηργήθη τὸ ἐκδοτικὸν σύστημα τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Peel, τὸ Ταμεῖον ἐξισώσεως τοῦ συναλλάγματος ἀνέλαβε τὸν ρυθμιστικὸν ρόλον τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς.

Εἰς τὰς Η.Π.Α., βάσει τοῦ Νόμου τοῦ 1934 (Gold Reserve Act), αἱ Federal Reserve Banks ὑπεχρέωθησαν νὰ παραδώσουν εἰς τὸ Θησαυροφυλάκιον, τὸ εἰς χρυσὸν ἀπόθεμά των, ἔναντι παραδόσεως, εἰς αὐτάς, ἀποδεικτικῶν χρυσοῦ ἢ ἀπαιτήσεων τοῦ Θησαυροφυλακίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ἡ δευτέρα μορφή τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων Κράτους καὶ Κεντρικῆς Τραπεζῆς δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ ὡς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν δύο τούτων φορέων τῆς νομισματικῆς ἐξουσίας. Ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ τῆς παρὰ τοῦ Κράτους θέσεως εἰς κυκλοφορίαν διαφόρων μέσων πληρωμῆς, ὡς κερμάτων καὶ κερματικῶν γραμματίων, γραμματίων τοῦ Θησαυροφυλακίου, ἐντόκων γραμματίων, φορολογικῶν γραμματίων, πιστοποιητικῶν φορολογίας, καὶ πάσης ἄλλης μορφῆς βραχυπροθέσμου δημοσίου χρέους διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ αὐξάνωνται τὰ μέσα πληρωμῆς. Ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος εἶναι ἀμεσος. Ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν δύο τούτων Ἀρχῶν δύναται νὰ εἶναι καὶ ἔμμεσος, λόγῳ τοῦ ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς ἀσκουμένου imperium τοῦ Κράτους καὶ τῆς συνεπείᾳ τούτου ἐκδηλουμένης ὑπεροχῆς τούτου ἔναντι τῆς Τραπεζῆς ἐφ' ὧν ἢ τινῶν ἐκ τῶν τομέων, τῆς λειτουργίας καὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀμέσου ἀνταγωνισμοῦ ἔχομεν σύγχυσιν μεταξὺ τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Κράτους καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς καὶ σύγκρουσιν ἀρμοδιοτήτων μεταξὺ ἀμφοτέρων. Τοιαύτη σύγχυσις καὶ σύγκρουσις ἐπέρχεται ὅταν τὸ Κράτος θέτῃ εἰς κυκλοφορίαν τὰ ἀνωτέρω μέσα πληρωμῆς ἄνευ τῆς γνώμης καὶ παρὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Τραπεζῆς, καθόσον τὰ δημοσιονομικὰ ταῦτα μέσα πληρωμῆς εὐκόλως δύνανται νὰ μετατραποῦν εἰς νόμιμα μέσα πληρωμῆς δηλαδὴ εἰς νόμιμον χρήμα εἴτε διὰ τῆς προσδόσεως εἰς αὐτὰ διὰ νόμου, ἰσχύος νομίμου χρήματος, εἴτε διὰ τῆς θέσεως εἰς τὴν κυκλοφορίαν προσθέτων μέσων πληρωμῆς παρὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς πρὸς ἀπόσφουρσιν τῶν δημοσιονομικῶν μέσων πληρωμῆς, ὡς συνέβη μὲ τὰ Greenbacks

τῶν ΗΠΑ, τὰ γραμμάτια τοῦ Βρεττανικοῦ Θησαυροφυλακίου (τὰ Treasury Notes), τὰ φορολογικὰ γραμμάτια τῆς Γερμανίας Funk, κλπ.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ τραπεζογραμμάτια διὰ ποσὸν μικρότερον τῶν 20 Δραχμῶν, διότι μέχρι τοῦ ποσοῦ τούτου ἔχει τὸ Κράτος τὸ δικαίωμα νὰ θέτῃ εἰς κυκλοφορίαν κέρματα. Τὸ Κράτος δὲν δύναται ὅμως ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἄνευ συμβάσεως μετὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος νὰ θέσῃ εἰς κυκλοφορίαν κέρματα. Διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καθορίζονται τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν τεμαχίων καὶ ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία τῶν τιθεμένων εἰς κυκλοφορίαν κερμάτων καὶ τὸ παρὰ τῶν ιδιωτῶν ὑποχρεωτικῶς ἀποδεκτὸν ποσὸν κερμάτων.

Ἐπίσης δὲν δύναται ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εἰδικοῦ Νόμου, νὰ τίθενται εἰς κυκλοφορίαν παρὰ τοῦ Δημοσίου διάφορα δημοσιονομικὰ μέσα πληρωμῆς, ὡς ἐντόκων γραμματίων κλπ.

Τὸ Κράτος δύναται νὰ ἀνταγωνίζεταί τὰς Κεντρικὰς Τραπεζὰς διὰ τῆς ἰδρύσεως Δημοσίων Ὄργανισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν νομισματικὰς ἐξουσίας. Τοιοῦτοι Ὄργανισμοὶ εἶναι τὰ Ταμεῖα ἢ Κεφάλαια σταθεροποιήσεως ἢ ἐξισώσεως τοῦ συναλλάγματος, κύριον ἔργον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Κράτους ἐπέμβασις εἰς τὴν ἀγορὰν συναλλάγματος, πρὸς διατήρησιν σταθερᾶς τῆς ἐξωτερικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος.

Τοιαῦτα Ταμεῖα ὑφίστανται εἰς Ἡ. Πολιτείας, Ἀγγλίαν, Γαλλίαν κλπ. χώρας.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ ἰδρυσις τοῦ Ταμείου τούτου ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν συγκέντρωσιν εἰς τὸ Ταμεῖον ὀλοκλήρου τοῦ εἰς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα ἀποθέματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας, ὥστε τυπικῶς τὰ τραπεζογραμμάτια τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας, νὰ θεωρῶνται ἄνευ νομίμου καλύμματος, εἰς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα.

Ἀνταγωνισμὸς τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ὅταν τὸ Κράτος ἐκδίδῃ δάνεια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπενδύονται εἴτε ὑποχρεωτικῶς εἴτε ἐλευθέρως λόγῳ τῶν παρεχομένων εὐνοϊκῶν ὄρων, διαθέσιμα τῶν διαφόρων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων ἐπιχειρήσεων, εἰδικῶν Ταμείων κλπ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου μειοῦνται τὰ παρὰ τῇ Κεντρικῇ Τραπεζῇ διαθέσιμα τῶν Δημοσίων τούτων Ὄργανισμῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον στερεῖ τὴν Τράπεζαν σημαντικῶν ρευστῶν διαθέσιμων, διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς πολιτικῆς αὐτῆς.

Ἡ λειτουργία εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας ὁ Πρόεδρος, ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ μέλη εἶναι Ὑπουργοί, δύναται νὰ καταλήξῃ εἰς ἀνταγωνισμὸν Κράτους καὶ Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ὅταν ὁ τοιοῦτος ἀνταγωνισμὸς ἤθελε θεωρηθῇ σκόπιμος διὰ τὸ Κράτος. Μέχρι σήμερον πάντως δὲν ἐξεδηλώθη τοιοῦτος ἀνταγωνισμὸς. Ὁ διορισμὸς, εἰς τὴν Κεντρικὴν

Τράπεζαν, Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, μὲ δικαίωμα παρακολουθήσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, τῶν συνεδριάσεων τῶν διαφόρων Συμβουλίων, καὶ μὲ δικαίωμα προβολῆς νεοῦ, ἀποτελοῦν σήμερον ἔμμεσον ἀνταγωνισμὸν τοῦ Κράτους, εἰς τὰς πράξεις τῆς Τραπεζῆς, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἀρεσταὶ εἰς τὸ Κράτος. Ἡ ὑποχρέωσις τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, ὅπως τηρῆ ὡς κάλυμμα τῶν τραπεζογραμματιῶν της, τίτλους τοῦ δημοσίου χρέους της, ἀποτελεῖ ἐπίσης ἀσκησιν ἀνταγωνισμοῦ τοῦ Κράτους καθὼς αὐξάνει ὑποχρεωτικῶς ἢ νομισματικὴ κυκλοφορία κατὰ τὸ ποσὸν τῶν παρ' αὐτῆς ὑποχρεωτικῶς κατεχομένων τίτλων τῶν δημοσίων δανείων. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ Κράτος ἀνταγωνίζεται τὴν Τράπεζαν εἰς τὰς ἀγορὰς χρήματος καὶ Κεφαλαίων.

Καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ πληθωρισμοῦ δύναται νὰ προκαλέσῃ σήμερον ἄμμεσον καὶ ἔμμεσον ἀνταγωνισμὸν τῆς Τραπεζῆς, ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, διότι, διὰ τούτου, προκαλεῖται μείωσις τῆς ἀγοραστικῆς ἀξίας τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Κράτους καὶ εἰς βλάβην τῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία ἐκτὸς τῶν ἄλλων ζημιῶν, θὰ εἰσπράξῃ τὰ παρ' αὐτῆς χορηγηθέντα εἰς τὸ Κράτος δάνεια, εἰς νόμισμα ὑποτιμημένον, ἀκόμη δὲ διότι τὸ Κράτος θὰ καρπωθῆ τὴν ὑπεραξίαν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ καλύμματος, ὅταν ὁ πληθωρισμὸς καταλήξῃ εἰς νόμῳ ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος, ὅπως συνέβη εἰς πλείστας χώρας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, πλειστάκις.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν διαθεσίμων τοῦ Κράτους καὶ τῶν Δημοσίων Ὁργανισμῶν ὀλιγῶς ἢ ἐν μέρει, εἰς τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς καὶ ἡ διάθεσις τῶν Κεφαλαίων τούτων ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς, δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἔμμεσον ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Τραπεζῆς.

Ἡ τοιαύτη συγκέντρωσις εἰς τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς δύναται νὰ δικαιολογηθῆ ἢ νὰ ἐνθαρρυνθῆ λόγῳ καταβολῆς, εἰς τὰ διαθέσιμα ταῦτα, μεγαλυτέρου τόκου τοῦ παρὰ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς καταβαλλομένου τοιούτου.

Τοιαύτη κατάθεσις δύναται νὰ γίνῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατ' ἐξαιρέσιν, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ εἰδικοῦ Νόμου. Τέλος διὰ τῆς γενικῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων τὸ Κράτος δύναται νὰ ἐπηρέασῃ τὴν ταχύτητα τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος καὶ νὰ ἀσκήσῃ ἀνταγωνιστικὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἡ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΜΕΤΑΞΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ἡ τρίτη μορφή, ἡ καὶ σπουδαιότερα, εἶναι ἡ τῆς συνεργασίας μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Τραπεζῆς. Ἡ μορφή αὕτη ἐμφανίζεται εἰς ὅλας τὰς δραστη-

ριότητας τῆς Τραπεζῆς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Τράπεζα, ἡ Διοίκησις καὶ τὰ στελέχη ταύτης, συντελοῦν εἰς τὴν ὑποβοήθησιν τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

Λόγω τῆς εἰδικότητος τῶν Διοικητῶν καὶ τῶν στελεχῶν τῆς Τραπεζῆς οὗτοι εἶναι οἱ κυριώτεροι οἰκονομικοὶ ἐμπειρογνώμονες καὶ Οἰκονομικοὶ Σύμβουλοι τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ συνεργασία αὕτη δύναται νὰ ὑφίσταται ἀνεξαρτήτως τῆς νομικῆς μορφῆς τῆς Τραπεζῆς ὡς ἰδρύματος ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου, ὡς ἡμικρατικοῦ ἢ κρατικοῦ.

Αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις μεταξύ Κράτους καὶ Κεντρικῆς Τραπεζῆς καὶ ἡ ὁμαλή καὶ γόνιμος συνεργασία καὶ ἀλληλεγγύη μεταξύ ἀμφοτέρων ἐπιβάλλουν πολλάκις τὴν δημιουργίαν καταστατικῶν καὶ νομοθετικῶν δεσμεύσεων τοῦ Κράτους ἐναντι τῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς ἐναντι τοῦ Κράτους, τοῦ Κράτους ἐναντι τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἐναντι τούτων κλπ.

Ἡ συνεργασία μεταξύ Κράτους καὶ Κεντρικῆς Τραπεζῆς εἰς πολλὰς χώρας δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Κράτους διορισμὸν Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, παρὰ τῇ Τραπεζῇ, μετ' δικαιώματα ἐπιβλέψεως, παρακολουθήσεως καὶ ἐλέγχου ἀκόμη τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, ἀκόμη δὲ ἀρνησικυρίας ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Τραπεζῆς. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου ἀποτελεῖ τὸν καλύτερον θεσμὸν διὰ τὴν ὁμαλήν καὶ ἀποδοτικὴν συνεργασίαν μεταξύ Κράτους καὶ Τραπεζῆς.

Τὸ Δημόσιον καὶ αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν δύναται νὰ κατέχουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως μετοχὰς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Κεφάλαιον τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ ἀυξηθῇ κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ τὸ Κράτος πάντοτε σιωπηρῶς ἢ ρητῶς διὰ νομοθετικῶν διατάξεων, ἐνισχύει καὶ κατοχυρώνει τὴν θέσιν τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Τῷ 1932 τὸ Κράτος εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ νόμου 5422 τῆς 26-4-1932 ἀπῆλλαξε τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος τῆς ὑποχρέσεως διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν τραπεζογραμματίων τῆς εἰς συνάλλαγμα χρυσῆς βάσεως. Ἐπίσης ἐξουσιοδότησε τὴν Τράπεζαν ὅπως ἐκδίδῃ τραπεζογραμμάτια χωρὶς νὰ τηρῇ τὸ κάλυμμα τοῦ 1928, καθώρισε δὲ τὰ ὄρια τῶν καλυμμάτων πέραν τῶν ὁποίων ἡ Τράπεζα δι' εἰδικῆς συμβάσεως μετ' τὸ Δημόσιον ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταβάλλῃ ὠρισμένην πρόσθετον συμμετοχὴν εἰς τὸ Κράτος. Ἐνοεῖται ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος οὐδέποτε ἔκαμε χρῆσιν τῆς εἰδικῆς ταύτης διατάξεως καὶ ἐτήρησε τὴν ὑποχρέωσιν περὶ καλύμματος εἰς χρυσόν, συνάλλαγμα, πιστώσεις πρὸς τὸ Δημόσιον, ἐμπορικὰ γραμμάτια κλπ. μέσα.

Ὁ 19ος καὶ ὁ 20ὸς αἰὼν χαρακτηρίζονται ἀπὸ μίαν ἐναλλαγὴν φάσεων ἐλευθερίας καὶ ἐπεμβάσεων, τοῦ Κράτους, ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Ἡ

Κεντρική Τράπεζα επανειλημμένως ήλθεν άρωγός εις τὸ Κράτος εις κρίσιμους διὰ τὴν ἔθνικὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ ἔθνος περιστάσεις.

Εἰς τὴν Αὐστραλίαν, ἡ Κυβέρνησις εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅλας τὰς χρηματικὰς ὑποχρεώσεις τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν εἶναι Νομισματικὴ Ἀρχή, ἀλλὰ συλλογικὸν ὄργανον ἐπιφορτισμένον μὲ τὸν συντονισμόν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς. Ἀποτελεῖ ὄργανον συμβουλευτικὸν τοῦ Κράτους μὲ ἑκπροσώπους τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Κύριος καὶ πλέον ὑπεύθυνος εἰσηγητῆς εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν νομισματικῶν θεμάτων εἶναι ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ν.Ε. εἶναι Διευθυντὴς τῆς Τραπεζῆς καὶ ἡ Γραμματεία ταύτης εἶναι ἐντὸς τῆς Τραπεζῆς καὶ ἀπὸ προσωπικὸν τῆς Τραπεζῆς. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖ ὄργανον συμβουλευτικὸν τοῦ Κράτους καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς, ἀπὸ συμφώνου Κράτους καὶ Κεντρικῆς Τραπεζῆς.

Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ συνεστήθη διὰ τοῦ Α.Ν. 1015/1946, προεβλέφθη δὲ ἡ σύστασις τῆς διὰ τοῦ άρθρου 5 τῆς Οἰκονομικῆς Συμφωνίας τοῦ Λονδίνου, κυρωθείσης διὰ τοῦ Α.Ν. 971/1946.

Αὕτη ἔδρευε παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ ἐκδίδῃ τραπεζογραμμάτια ἀνευ ὁμοφώνου γνώμης τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Τοῦτο ἀποτελεῖ δέσμευσιν καὶ αὐξουσαν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῆς τοῦ Κράτους.

Αἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ν.Ε. εἶναι ἐπὶ τῆς νομισματικῆς, συναλλακτικῆς καὶ πιστωτικῆς πολιτικῆς.

Μέλη τῆς Ν.Ε. εἶναι ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ (Πρόεδρος), οἱ Ὑπουργοὶ Οἰκονομικῶν (Ἀντιπρόεδρος), Ἐμπορίου, Βιομηχανίας καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῆς ὅλης μελέτης δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ ἀμοιβαΐαι σχέσεις μεταξὺ τῆς Δημοσιονομικῆς καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἀρχῆς, εἰς ὅλας τὰς χώρας, χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα συνεργασίας μεταξὺ τούτων, ἀπότοκον τῆς φύσεως τοῦ νομίσματος, ὡς δημοσίου λειτουργήματος καὶ τοῦ τραπεζογραμματίου, ὡς νομίμου χρήματος.

Κατὰ τὴν ἐπακολούθησαν συζήτησιν ἔλαβον τὸν λόγον οἱ κ.κ. Στυλ-Γερωνυμάκης, Α. Λιακατᾶς, Κωνστ. Καλόγρης, Δ. Καλιτσουνάκης κλπ.